
PROF. DR. TUNÇ EREM'LE SÖYLEŞİ

Söyleşiyi Yapan: Doç.Dr. Serdar Pirtini

M.Ü. İ.İ. B. Fakültesi

İşletme Bölümü Öğretim Üyesi

Soru: Sayın hocam Marmara Üniversitesi'nden Rektör iken emekli olarak, ayrıldıktan sonra üç yıl içinde neler yaptınız? Emekli hayatınız nasıl geçiyor? Çalışıyor ve şu anda ders veriyor musunuz?

Cevap: Üniversiteden emekli olduktan sonra, haliyle Rektörlük günlerimdeki yoğunluk azaldı, ama çalışma hayatım devam ediyor. Yani, emekli hayatı yaşamıyorum. Türkiye Pazarlama Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığı, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği, Marmara Vakfı Akademik Konsey Başkanlığı, verdiğim danışmanlık hizmetleri ve Avrupa Konfederasyonu'nun yurtdışındaki toplantıları beni kafi derecede meşgul ediyor. Ama bir gerçeği de ifade etmeliyim: 3 yıldan beri vakıf üniversitelerinde hiç ders vermedim. Onun için öğrencileri çok özledim. Uygun bir ortam bulursam Yüksek Lisans ve Doktora seviyesinde özellikle İngilizce olmak kaydıyla ders vermek isterim. Ancak, bu kadar işin arasında ve Avrupa Pazarlama Konfederasyonu (EMC) Yönetim Kurulu Üyeliği de halen üzerimdeyken bir de ders versem bir hayli yorulacağım. Onun için ders vermeyi şimdi biraz askıya aldım ama 40 yıl süreyle yaptığım hocalığı bırakmanın da ezikliğini taşıyorum. Ancak, belli bir yaştan sonra insanların kendilerini fazla yormamaları lazım diye düşünüyorum. Tabii şimdi kendime daha çok vakit ayırıyor ve artık tatil de yapabiliyorum. Rektörlüğüm süresince buna hiç imkan bulamadım.

Soru: Marmara Üniversitesi Rektörü iken çok yoğun bir yaşantınız vardı bu sosyal yaşantınız şimdi de devam ediyor mu?

Cevap: Evet, sosyal yaşantım büyük çapta devam ediyor. Sosyal hayat ve insanlarla kaynaşmak benim yaşantımın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bu otuz yıl öncede böyleydi. A.B.D.'de öğretim üyeliği yaptığım zaman da öyleydi, şimdi de aynen öyle. Özellikle yurtdışındaki meslekdaşlarımızla çok iyi dostluklarımız var ve bu dostluklar Avrupa Konfederasyonu toplantıları nedeniyle halen devam etmekte. Ayrıca, Türkiye'deki yabancı misyonla da görüşmelerimiz, dostluklarımız sürüyor.

Soru: Sizce hayatta başarı nedir ve başarı basamakları nelerdir? En büyük başarılarınız nelerdir ve bu başarıları nasıl gerçekleştirdiniz? Bunu neye ve kimlere borçlusunuz?

Cevap: Belki hatırlarsınız, benimle TRT II’de 2003 yılı başlarında “Başarı Basamakları” adlı bir program yapılmıştı. O dönem de hem Marmara Üniversitesi Rektörü hem de ÜAK Başkanı idim. Burada o televizyon programında söylediklerimden farklı birşey söylemeyeceğim. Kanımca, akademik hayattaki en büyük başarım bir dünya kongresine Amerikalı meslektaşım Prof.Dr. Joe Sirgy ile birlikte başkanlık etmiş olmamdır. Zira, dünya kongrelerinde Türk akademisyenlere yerel düzenlemeler komitesi başkanlığı verilir ama kongre başkanlığı yabancılarda kalır. Bunu başarabilmek benim için kuşkusuz çok büyük bir onur olmuştur. Onun için benim nazarımda en büyük başarı Rektörlük ve ÜAK Başkanlığı değil böylesine dünya çapında bir organizasyona başkanlık etmiş olmamdır. Kanımca başarı için bir kere üretken olmak gerekir. Yani devamlı okuyup, yazacaksınız. Özellikle en güncel yabancı kaynakları takip edeceksiniz. Şimdi hatırlıyorum da sabahlara kadar uluslararası makale, bildiri yazar ve hiç uyumadan ertesi sabah Amerika’ya kongrelere uçardım. Ama şimdi artık bunu kesinlikle yapamam. Çünkü artık o enerjim tükendi. Ben her zaman akademisyenliğimle gurur duydum. Maalesef bazı öğretim üyelerinin geçmişte söylediği gibi “benim üniversitedeki işim üçüncü işimdir” demedim. Ancak, herşeyden önce, yapılan işte çok titiz ve disiplinli olmak şarttır. Bir de iyi bir ekip çalışması gerçekleştirmek ve yapılan işe büyük bir ciddiyetle sarılmak lazımdır. Ayrıca, kendinizi geliştirebilmek için eleştirilere çok açık olacaksınız. Bunlar eksik olduğu zaman başarılı olamazsınız. Özellikle akademisyenlerin mesleklerini çok sevmeleri ve sürekli kendilerini geliştirmeleri gerekli. Ben yurtdışındaki kongrelere gidebilmek için harcadığım paralarla kendime en az bir ev alabilirdim. Ama Akademisyen olmayı ev sahibi olmaya tercih ettim. Ne yazık ki, bizde profesörlükle birlikte herşey bitiyor. Başarımı yurtdışında bir üniversitede okuyabilmem için büyük bir özveride bulunarak beni Amerika’ya yollayan aileme ve yaşantım boyunca bana her zaman destek olmuş sevgili eşime borçluyum.

Soru: Sayın hocam, siz hem ÜAK Başkanlığı hem de Rektörlük yapmış bir kişisiniz, bu bağlamda bizlere “Liderlik” ile ilgili düşüncelerinizi açıklar mısınız?

Cevap: Liderlikte en önemli şey kanımca çevreyle çok iyi iletişim kurabilmektir. Onun için baskı gruplarıyla, yanınızda çalışanlarla ve bir üst kademe ile iyi iletişim çok önemlidir. Ayrıca korkutarak değil sevdirek çalıştırabilmekte gereklidir. Ben liderlikle ilgili olarak herkese Profesör Peter Drucker’in kitaplarını okumalarını tavsiye ederim. Zira, lider bilindiği gibi çalışan değil, çalıştıran yanındakileri belirli bir hedefe doğru iyi yönlendiren ve vizyon sahibi bir kişidir. Bunları yapamayan iyi bir lider olamaz. Kısaca “Leading”, “Misleading” haline gelmemelidir.

Soru: Sayın hocam, bildiğimiz kadarıyla siz çok ünlü bir yazarın yeğenisiniz. Bu konudaki hatıralarınızdan bize biraz bahseder misiniz?

Cevap: Evet, Halide Edip Adıvar’ın yeğeniyim. Dr.Adnan Adıvar da büyük amcam oluyor. Daha doğrusu babam Prof.Turgut S.Erem yeğeni ben de küçük yeğeniyim. Ancak, soyadlarımız farklı. Bunun nedenini bugüne kadar herkes bana sormuştur. Esasen büyük babam Suphi Bey ve Adnan Amcam Cumhuriyetin ilanından sonra, soyadı kanunu çıktığı zaman, Erem soyadını almışlar. O sıralarda büyük amcam Dr.Adnan Bey Sağlık Bakanı, birgün yemekte soyadı konuşulurken Atatürk amcama “Adnan sana da bir ad

verelim” demiş. Amcam da “Paşam benim adım var” diye cevap vermiş Onun üzerine Atatürk “Bak işte soyadın Adıvar olsun” demiş. Amcam Adnan bey de Erem olan soyadını Adıvar olarak değiştirmiş. Dolayısıyla iki öz kardeş büyükbabam ve büyükamcam farklı soyadlarına sahip olmuşlar. Hikaye bundan ibaret.

Ne yazık ki, büyükamcam Dr.Adnan Adıvar’ı fazla tanıyamadım. Zira öldüğünde ben daha ortaokul öğrencisiydim. Ama Halide Hanım ile çok yakın bir dostluğumuz oldu. Beni çok severdi. Bende babama “Halide Yenge beni senden daha çok seviyor” diye takılırdım. Robert Rolej’de son sınıflarda iken Cuma, Cumartesi günleri ona öğle yemeğine giderdim. Orada kimlerle yemek yemedim ki. Rauf Orbay ile, Yahya Kemal Beyatlı ile, Kasım Küfrevi ile. Bir günde Robert Kolejde edebiyat öğretmenim olan Behçet Kemal Çağlar kendisini Halide Hanım’a götürmemi istedi. Ben de o tarihlerde daha 18-19 yaşlarındayım. Yeni sürücü belgesi yani ehliyet almıştım. Birlikte Halide Hanım’a öğle yemeğine gittik. Onların unutulmaz sohbeti hâlâ gözlerim önündedir. Birde Robert Kolej’de tarih dersinde Rauf Orbay ile ilgili ödev hazırlamıştık. İki-üç hafta sonra Halide Hanım’a gittiğimde Atatürk’ün en büyük silah arkadaşlarından, Hamidiye Kahramanı Rauf Orbay Bey karşımda oturuyordu. Bazen de, misafir olmadığı zamanlar Halide Hanım’ı Edirnekapı Kabristanı’na amcamı ziyarete götürürdüm. Halide Edip Hanım amcamın kabri başında ona dua ederdi.

Soru: Emeklilik yaşantınızda bu hatıralarınızı yazmayı düşünmüyor musunuz?

Cevap: Elbette düşünüyorum. Bu hatıralarımı birgün kitap haline getirmem lazım. Her halde daha fazla yaşanmadan bunu yapmam şart.

Soru: Değerli hocam, Sayın Rektörüm, şimdi dün gibi hatırlıyorum da, 1998 yılında bir akşam İşletme Bilimleri Araştırma Merkezi’ne yanınıza gelmişim. Akşam oldukça geç vakit idi siz hâlâ çalışıyordunuz. Tam yanınızdan ayrılmak üzereyken, telefon çaldı. Elinizle bana otur diye işaret ettiniz. Sonrasını isterseniz size bırakayım, lütfen siz anlatın.

Cevap: Hatırlamaz olurmuyum. O akşam beni arayan Pazarlama Dünyasının en ünlü ismi Philip Kotler idi. Kotler ile yarım saate yakın telefonda konuştuk. İstanbul’da vereceği ertesi günkü semineri ile ilgili bazı sorular sordu. Ben de ona “Opinion leader”lık yaptım. Profesör Kotler’in öğrenmek istediği Türkiye’nin o tarihlerdeki ekonomik sorunları idi. Zaten Türkiye’ye gelince aradığı yegane akademisyen bendim, başkalarını pek tanımazdı.

Soru: Çok iyi giyinmek hobilerinizden biri olarak görülüyor. Bu merakınız ne zaman başladı?

Cevap: Geçmişte Rektörlük yapmış bir kişinin sosyal hayatta, resmi hayatta ve özel hayatta nasıl giyinilmesi gerektiğini bilmesi lazım. Çünkü giyim-kuşam kamu oyununa yansayan bir olgudur. Hafta sonlarında spor kıyafetler giymeyi çok sevdiğimi de belirtmek

isterim... “Merak etmeyin evde kravatla gezmiyorum. Esasında rahatıma çok düşkün bir insanım.

Soru: Geçmişte mesleğiniz gereği devamlı gençlerin içinde bulundunuz. Türk gençlerinin bugünkü yaşam biçimini yorumlar mısınız?

Cevap: Biliyorsunuz, Atatürk ülkemizi Türk gençliğine emanet etmiştir. Gençlerimizin bunun bilinci içinde olmaları gerekir diye düşünüyorum. Fevkalade disiplinli ve sorumluluk sahibi gençlerimiz var. Ama maalesef hepsi için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Çünkü iyi yetiştirilmiyorlar bazı gençlerimize haddinden fazla para veriliyor. Bunlar gece kulüplerinden dışarı çıkmıyorlar. Sorumsuzca para harcıyorlar. Elbette eğlenmek gençlerimizin en büyük hakkı. Ama bunun ölçülü bir şekilde yapılması lazım. Gençlerin sorumluluk duygularını geliştirmeleri lazım. 1960’lı yıllarda Amerika’da lisans öğrencisi iken yaz döneminde iki ders almıştım. O sırada yeni otomobil alan bir arkadaşım Chicago’dan San Francisco’ya gidiyordu. Bana beraber gitmemizi teklif etti. Derslerimi bir sonraki döneme kaydırabileceğimi söyledi. Bu teklif bana çok cazip geldi. Ancak, o akşam gözüme uyku girmedi. Ben dersleri bırakıp California’ya gitsem babam ne der, diye düşündüm. Ve ertesi gün onunla birlikte gidemeyeceğimi arkadaşşıma söyledim. O tarihte ben 20 yaşındaydım. Ama sorumluluk duygusu herhalde ağır basmıştı. Nitekim, San Francisco’yu ve California’yı görmek bundan çok uzun zaman sonra ancak 1987 yılında kısmet oldu. Ama verdiğim bu karar ABD’deki öğrenim süremi uzamasına engel oldu.

Soru: Sporla ilginiz. Kendi spor yaşantınız. Kulüp tutar mısınız? Üniversite sporu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Spora olan ilğim çok büyük. Küçük yaşlarda futbol daha sonra yıllarca tenis oynadım. Amerika’da üniversite takımına bile seçildim. Ancak yoğun ders programlarım nedeni ile antrenmanlara devam edemediğim için müsabık tenisçiliğe devam edemedim. Ama uzun seneler amatör olarak tenis oynamayı sürdürdüm. Şimdi, tenisi zamansız bıraktığıma çok pişmanım. Zira sporu bıraktıktan sonra bir hayli kilo aldım. Özellikle tenise büyük bir düşkünlüğüm var. İlgimi, şimdi seyirci olarak devam ettiriyorum. Futbol maçlarını da televizyonda severek izliyorum. Galatasaray taraftarı olduğumu da belirteyim.

Soru: Sanat yaşantınız. Ne tür müzik seversiniz? Bir enstrüman çaldınız mı veya ses durumunuz? Opera, bale, tiyatro ile aranız nasıl? Kitap dünyanız.

Cevap: Sanatla ilgili yaşantıma gelince; öncelikle müzikalleri çok sevdiğimi söylemeliyim. Klasik müzik dinlemeyi de, caz müziği dinlemeyi de seviyorum. Örneğin Amerika’da bulunduğum yıllarda New Orleans’taki ünlü caz festivalini baştan sona dinlemiş biriyim. Vaktiyle kısa bir süre akordiyon çalmıştım. Ama sesim felaket kötü olduğu için hiçbir zaman şarkı söylemeye kalkmadım. Opera ve bale ile de aram çok iyidir. Fırsat buldukça gidiyorum. Klasik Türk Musikisini de zaman zaman dinliyorum. Kitaplarla olan ilişkiye gelince; Daha ziyade mesleki kitapları okumak fırsatını buluyorum. Astronomi ve tıp kitaplarına çok meraklıyım. Aynı şekilde tarihe de çok meraklıyım. Son

zamanlarda özellikle Bizans Tarihi ile ilgiliyim. Bu belkide üniversitemizin tarihi rektörlük binasının Sultanahmet'teki Bizans Hipodromunun üzerinde bulunmasından kaynaklanıyor. Şaka bir yana günü iyi anlamak için tarihi iyi bilmek lazım. En son Frances Kazan'ın "Halide" adlı kitabını okudum. Bir de Hıfzı Topuz'un "Gazi ve Fikriye" kitabı çok ilginç. Zira Fikriye hanım uzun süre dedem Macit Gören Bey'in evinde kalmış. Kitapta dedemin, anneannemin, teyzelerimin ve annemin resimleri var. Yıl 1921, annem yedi-sekiz yaşlarında.

Soru: Siyasetle ilginiz. Birgün politikaya atılmayı düşünür müsünüz?

Cevap: Siyasete gelince, herkes kadar ilgim var. Zaman zaman teklifler aldım. Ancak siyasi hayata girmeyi hiç düşünmedim. Onun içinde bugüne kadar siyasi bir yönüm olmadı. Ancak Atatürk İlke ve Devrimleri konu olunca bu ilkelere çok bağlı bir kişi olarak gereken tavrı koymaktan çekinmem.

Soru: Çok değerli hocam, keşke yapsaydım, deyip de yapamadığınız ve içinizde ukde kalan bir şey var mı?

Cevap: Tabii var, rahmetli babam Harvard Üniversitesi mezunu idi, bende orada okuma hakkına sahip oldum. O üniversiteye girebilmek ne kadar zor bir şey biliyorsunuz. Bu hakkı elde etmiş iken, Harvard'ın ücreti çok yüksek geldi. Bunu ödeyemedik. Ben de Amerika'da Chicago'da daha ucuz bir üniversiteye Chicago, Roosevelt'e gittim ve oradan mezun oldum. Harvard mezunu olmayı çok istemiş idim. Ama olmadı. Başka bir olay da A.B.D.'den dönmeme ilgili. B.F. Goodrich Chemical Company'de çok iyi bir işim vardı. Goodrich beni burada yapılacak yatırım için Türkiye'ye yolladı. Ancak yatırım gerçekleşmedi. Amerika'ya geri dönmeyi düşünüyordum. Askerlik nedeniyle Türkiye'de kaldım. Ama şimdi mutluyum. Zira ülkeme ve üniversiteme iyi bir eğitimci olarak hizmet ettim. Hayatta herşey kısmet işte.

Soru: Son olarak özel hayatınızla ilgili soruyu eşiniz Azra İnci Erem'e soruyoruz: Sayın Tunç Erem özel hayatında da Akademik hayatta olduğu gibi çok ciddi ve disiplinli bir insan mıdır? Yoksa farklı biri midir?

Cevap: Azra İnci Erem: Çok farklı bir insandır. Çok esprili ve şakacıdır. Her şeyden önce biz çok iyi iki arkadaşız ve herşeyi birlikte yapmaktan büyük zevk alırız. Tunç, evde çocuk ruhlu bir insandır. Çokta muziptir. Robert Kolej'den sınıf arkadaşları arasında da aynen öyledir. Onlara da çok takılır ve şakalar yapar. Belki bu tür bir özel yaşam tarzı onu iş ve akademik hayatın stresinden uzaklaştırıyor ve mutlu ediyor diye düşünüyorum. İş ve ev hayatındaki ortak en büyük özelliği aşırı titizliğidir; ve her zaman beyefendidir. Yalnız aşırı derecede alçak gönüllü olması toplumumuzda zaman zaman yanlış anlaşılıyor.

*Prof. Dr. Tunç Erem'in emekli olduğu
2006-2009 yılları arasındaki mesleki faaliyetlerinden
bazı görüntüler*

*Hocamız EMC Genel Kurul toplantısında konfederasyon üyeleriyle
İngiltere 2007*

EMC Yönetim Kurulu toplantı halinde, Brüksel 2008

*TPD'nin EMC ile ortaklaşa yapılan Uluslararası Paneline başkanlık ederken
İstanbul, 2007*